

ΣΥΝΤΟΜΗ ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η Κύπρος βρίσκεται στη Β.Α. άκρη της Ανατολικής Μεσογείου. Στο πέρασμα των αιώνων η γεωγραφική της θέση άλλοτε τη βοήθησε κι άλλοτε την έβλαψε. Τη βοήθησε γιατί την έφερε σε άμεση επαφή με τα πρώτα μεγάλα κέντρα του πολιτισμού, την Αίγυπτο, τη Μέση Ανατολή, τη Μεσοποταμία. Την έβλαψε γιατί έγινε αιτία να κατακτηθεί απ' όλους όσοι έγιναν ισχυροί παράγοντες στην περιοχή, τους Ασσύριους, τους Σταυροφόρους, τους Τούρκους και πολλούς άλλους.

Η Κύπρος πήρε τον εθνικό και πολιτιστικό της χαρακτήρα από τους έλληνες της μυκηναϊκής εποχής, που ήρθαν κι εγκαταστάθηκαν στην Κύπρο τους τελευταίους αιώνες της εποχής του χαλκού (γύρω στο 1200 - 1050 π.Χ.). Οι Κύπριοι από τότε μίλησαν Ελληνικά και πήραν στον τρόπο ζωής τους και στον πολιτισμό τους ελληνικά χαρακτηριστικά, χωρίς ποτέ να πάψουν την επαφή τους με τις γειτονικές τους χώρες της Ανατολής. Αυτό τον εθνικό και πολιτιστικό χαρακτήρα μαζί με την ελληνική τους διάλεκτο διατήρησαν οι Κύπριοι από τ' αρχαία χρόνια ως σήμερα. Οι επιδράσεις των κατακτητών δεν μπόρεσαν να τους αποξενώσουν από την παράδοσή τους ούτε ν' αλλοιώσουν τα βασικά στοιχεία του πολιτισμού τους.

Στην πληθυσμιακή σύνθεση του κυπριακού λαού, σε αρκετές περιπτώσεις, ενσωματώθηκαν και αφομοιώθηκαν ξένα στοιχεία που προέρχονταν από τους κατακτητές κι από τη γύρω περιοχή. Η πρώτη σημαντική επέμβαση όμως στην πληθυσμιακή σύνθεση του νησιού ήταν η εγκατάσταση των Τούρκων στην Κύπρο (1571) και η δημιουργία από τότε της τουρκοκυπριακής κοινότητας, που αποτέλεσε τα 18% του κυπριακού λαού.

Στις τρεις χιλιάδες χρόνια της ιστορικής του διαδρομής ο κυπριακός λαός γνώρισε πολλές τραγωδίες, κατάφερε όμως πάντοτε να διασώσει το χαρακτήρα του και την παράδοσή του. Σήμερα, ωστόσο, η Τουρκία κατέκτησε τη μισή Κύπρο και διαχώρισε τον πληθυσμό της, προσπαθώντας έτσι να καταστρέψει τη συμβίωση των δύο κοινοτήτων και να εξαφανίσει την παράδοση του κυπριακού λαού, που ξεκινά από τα βάθη των αιώνων και φτάνει ως τις μέρες μας.

Η εποχή του Λίθου

Η Κύπρος κατοικήθηκε για πρώτη φορά τη Νεολιθική Εποχή, όπως έχουν δείξει ως τώρα οι ανασκαφές. Το μακρινό αυτό παρελθόν αρχίζει την 8^η χιλιετηρίδα π.Χ. με τους νεολιθικούς συνοικισμούς του νησιού.

Την παλιά εκείνη εποχή οι πεδιάδες και τα βουνά ήταν σκεπασμένα με πυκνό δάσος κι έτσι οι πιο πολλοί συνοικισμοί ήταν κτισμένοι σε υψώματα, σε μικρή απόσταση από την παραλία.

Σε μικρό ύψωμα κοντά στο ποτάμι έκτισαν τα σπίτια τους οι κάτοικοι της Χοιροκοιτίας, που είναι ο σημαντικότερος νεολιθικός συνοικισμός της Κύπρου. Πήρε τ' όνομά του από το σημερινό χωριό Χοιροκοιτία, που βρίσκεται κοντά στον κύριο δρόμο Λευκωσίας - Λεμεσού. Τα σπίτια του συνοικισμού έχουν στρογγυλή βάση από πέτρα κι από πάνω σχηματίζουν τη στέγη με ελαφρότερα υλικά. Οι κάτοικοι της Χοιροκοιτίας αποτελούσαν μια οργανωμένη κοινωνία, όπου, όπως φαίνεται από τις ταφές, οι γυναίκες είχαν αρκετά σημαντική θέση.

Τις θρησκευτικές τους συνήθειες δείχνουν οι τελετουργίες της ταφής και τα πολλά ειδώλια που βρέθηκαν. Προτού ακόμα χρησιμοποιήσουν τον πηλό κατασκεύασαν περίτεχνα αγγεία από πέτρα. Ο συνοικισμός της Χοιροκοιτίας, με τη σημαντική αρχιτεκτονική και τον

ιδιόμορφο τρόπο της ζωής του, αποτελεί ένα ξεχωριστό παράδειγμα νεολιθικού πολιτισμού στη Μέση Ανατολή.

Η εποχή του Χαλκού

Η εποχή του χαλκού τελειώνει το 3000 π.Χ. Ανάμεσα σ' αυτή και στην εποχή του χαλκού που ακολουθεί (2300 π.Χ.) παρεμβάλλεται για μερικούς αιώνες η χαλκολιθική εποχή (3000 - 2300 π.Χ.). Την εποχή αυτή κάνει για πρώτη φορά την εμφάνισή του στην Κύπρο ο χαλκός, που επρόκειτο να παίξει τόσο σημαντικό ρόλο στην ιστορία του νησιού.

Ο συνοικισμός της Ερήμης, που βρίσκεται στη νότια παραλία του νησιού, είναι ο πιο χαρακτηριστικός της εποχής αυτής. Τα σπίτια εξακολούθησαν να είναι στρογγυλά, όπως στην προηγούμενη εποχή, οι κάτοικοι όμως της Ερήμης κατασκεύασαν αγγεία με μεγάλη ποικιλία στη διακόσμηση και στο σχήμα.

Η εποχή του χαλκού έχει τρεις βασικές υποδιαιρέσεις:

Πρώτη εποχή του χαλκού 2300 - 1850 π.Χ.

Μέση εποχή του χαλκού 1850 - 1600 π.Χ.

Υστερη εποχή του χαλκού 1600 - 1050 π.Χ.

Με την ανακάλυψη του χαλκού η Κύπρος απέκτησε πολύ μεγάλη σημασία σαν τόπος παραγωγής του μετάλλου. Τ' όνομά της ταυτίστηκε στα Λατινικά και έπειτα στις ευρωπαϊκές γλώσσες με το χαλκό, το προϊόν που τόσο άφθονο έδωσε η κυπριακή γη.

Η εξόρυξη και η κατεργασία του χαλκού άρχισε από την πρώτη εποχή του χαλκού και συνεχίστηκε ως το τέλος των αρχαίων χρόνων, δηλαδή την εποχή της ρωμαϊκής κυριαρχίας. Στα μεσαιωνικά χρόνια η παραγωγή σχεδόν σταμάτησε και τα μεταλλεία ξανάνοιξαν μόνο την εποχή της Αγγλοκρατίας.

Τα μεταλλεία βρίσκονται γύρω από την οροσειρά του Τροόδους. Τα άφθονα δάση του νησιού έδωσαν την ξυλεία που χρειαζόταν για την παραγωγή και την κατεργασία του μετάλλου. Οι χιλιάδες τόνοι σκουριάς που υπάρχουν ως σήμερα κοντά σ' αρχαία μεταλλεία, μαρτυρούν για την έκταση της παραγωγής στη διάρκεια τόσων αιώνων. Σκάβοντας στον ίδιο χώρο οι σύγχρονοι μεταλλωρύχοι βρίσκουν, ακόμα, τα σύνεργα των συναδέλφων τους της αρχαίας εποχής, ενώ οι φιλολογικές πηγές της αρχαιότητας μάς μιλούν για τη σκληρή ζωή των μεταλλωρύχων την εποχή εκείνη.

Η παραγωγή και το εμπόριο του χαλκού προσήλκυσαν τους γειτονικούς λαούς που ενδιαφέρονταν να προμηθευτούν το πολύτιμο προϊόν. Τα πλούσια ευρήματα στις ανασκαφές της εποχής αυτής δείχνουν την άνοδο του βιοτικού επιπέδου των κατοίκων του νησιού.

Για το ίδιο προϊόν έδειξαν ενδιαφέρον και οι Μυκηναίοι, παρόλο που τους χώριζε από την Κύπρο αρκετή απόσταση. Με το όνομα αυτό είναι γνωστοί οι Έλληνες που έζησαν στη Ν. Ελλάδα τους τελευταίους αιώνες της εποχής του χαλκού και ανέπτυξαν πολύ τη ναυτιλία και το εμπόριο με τις χώρες της Ανατολικής Μεσογείου.

Σαν έμποροι λοιπόν, έφτασαν στην Κύπρο οι Μυκηναίοι, όπως διαπιστώνουμε από τα μυκηναϊκά αγγεία που βρέθηκαν άφθονα στο νησί μας. Αντιμετωπίζοντας, όμως, δυσκολίες στην ίδια τους τη χώρα, οι Μυκηναίοι έφευγαν και σταδιακά έφταναν στην Κύπρο, όπου εγκαταστάθηκαν, μόνιμα πια, στις παραλίες του νησιού (γύρω στο 1200 π.Χ.). Το γεγονός αυτό συνδέεται με τη μυθική παράδοση που αναφέρει πως τις αρχαίες πόλεις της Κύπρου ίδρυσαν Έλληνες ήρωες του Τρωικού πολέμου, που φεύγοντας από την Τροία ήρθαν στην Κύπρο κι εγκαταστάθηκαν.

Με την εγκατάσταση των Ελλήνων στην Κύπρο η ελληνική γλώσσα και ο ελληνικός πολιτισμός διαδόθηκαν και το νησί πήρε από τότε ελληνικό χαρακτήρα, χωρίς βέβαια να πάψει ποτέ την επαφή του και τις σχέσεις του με τις γειτονικές χώρες της Ανατολικής Μεσογείου.

Κυριότερες πόλεις της Ύστερης Εποχής του Χαλκού στην Κύπρο ήταν το Κίτιο και προπαντός η Έγκωμη κοντά στην Αμμόχωστο. Στην πόλη αυτή βρέθηκαν μεγάλα πετρώκτιστα κτίρια, δρόμοι, ναοί, οχρωματικά έργα, τάφοι, πλούσια ευρήματα και έργα τέχνης. Ανάμεσα σ' αυτά ξεχωριστή θέση έχει ο μικρός χάλκινος θεός με το κερασφόρο κράνος, θαυμάσιο έργο γλυπτικής της εποχής αυτής.

Αναπτύχθηκε ακόμα στην Κύπρο την εποχή αυτή σύστημα γραφής, η Κυπρομινωική, που δεν έχει όμως ακόμα αποκρυπτογραφηθεί. Από πινακίδες, ωστόσο, με σφηνοειδή γραφή που διαβάστηκαν στις γειτονικές χώρες, μαθαίνουμε ότι οι βασιλιάδες της Κύπρου είχαν στενές εμπορικές και πολιτικές σχέσεις με τους βασιλιάδες της Μέσης Ανατολής. Όπως διαπιστώνουμε από τα κείμενα αυτά, η Κύπρος βρέθηκε σε κάποια σχέση υποτέλειας κάτω από τους Φαραώ της Αιγύπτου. Ο φόρος πληρωνόταν ίσως σε χαλκό.

Στο Μετίνετ Αμπού της Αιγύπτου, στο ναό του Φαραώ Ραμσή ΙΙΙ, υπάρχει μια μεγάλη επιγραφή που αναφέρει τα ονόματα των κυπριακών πόλεων (12^{ος} αι. π.Χ.): Σαλαμίνα, Κίτιο, Μάριο, Σόλοι, Ιδάλιο, Ακάμας, Κερύνεια, Κούριο. Οι πόλεις αυτές αποτέλεσαν χωριστά βασίλεια με τους βασιλιάδες τους.

Ιστορικά χρόνια

Στις αρχές της 1^{ης} χιλιετηρίδας π.Χ. ο σίδηρος πήρε τη θέση του χαλκού στην κατασκευή των όπλων και των εργαλείων (εποχή του σιδήρου). Οι σχέσεις με την Ανατολή στα χρόνια αυτά είναι στενότερες παρά με τη Δύση και η Κύπρος δέχτηκε την εγκατάσταση των Φοινίκων.

Οι Φοινίκες, λαός ναυτικός και εμπορικός της Ανατολικής Μεσογείου, έφτασαν στην Κύπρο σαν έμποροι. Έκαναν εγκαταστάσεις στις παράλιες πόλεις και έπειτα στο εσωτερικό του νησιού, για να προωθήσουν τα οικονομικά και πολιτικά τους συμφέροντα. Κυριότερο φοινικικό κέντρο ήταν το Κίτιο (σημερινή Λάρνακα). Οι Φοινίκες άφησαν στην Κύπρο αρκετά πολιτιστικά στοιχεία και αποτέλεσαν ένα υπολογίσιμο παράγοντα στην ιστορία του νησιού τ' αρχαία χρόνια. Ωστόσο, η εγκατάστασή τους ποτέ δεν είχε πάρει τόση έκταση, ώστε ν' αλλοιώσει τον εθνολογικό χαρακτήρα των Κυπρίων.

Όπως ήταν φυσικό για ένα νησί, οι Κύπριοι ανέπτυξαν και οι ίδιοι τη ναυτιλία. Την επίδοσή τους αυτή γνωρίζουμε από την εποχή του χαλκού, από τις πηγές των γειτονικών χωρών που μιλούν για το ναυτικό των Κυπρίων. Στην κατασκευή των πλοίων χρησίμευσαν τα πλούσια δάση του νησιού. Η μεγαλύτερη ανάπτυξη του ναυτικού στα ιστορικά χρόνια πραγματοποιήθηκε τον 8^ο αι. π.Χ. (742 - 709 π.Χ.).

Η Κύπρος κάτω από κατακτητές

Η Κύπρος πέρασε έπειτα στην κυριαρχία των Ασσυρίων (707 - 650 π.Χ.), που ήταν ισχυρός πολεμικός λαός της Βόρειας Μεσοποταμίας. Οι βασιλιάδες των κυπριακών πόλεων, όταν είδαν την έκταση που έπαιρνε το ασσυριακό κράτος, προτίμησαν να προσφέρουν οι ίδιοι την υποταγή τους, αποφεύγοντας έτσι τις καταστροφές που θα έφερνε μια εχθρική επίθεση. Την εποχή αυτή η Κύπρος είχε δέκα βασίλεια. Πληρώνοντας φόρο υποτέλειας, οι βασιλιάδες διατήρησαν, κάτω από τους κατακτητές, τα βασίλεια και την εξουσία τους.

Η Κύπρος απαλλάχτηκε από τους Ασσυρίους το 650 π.Χ. Τα χρόνια που ακολούθησαν είναι εποχή μεγάλης ακμής για τους Κυπρίους. Αυτό γίνεται φανερό από τα ωραία αγγεία, τα αγάλματα και τους τάφους που μας άφησε η εποχή αυτή. Τα πιο σημαντικά παραδείγματα είναι οι βασιλικοί τάφοι της Ταμασσού, κτισμένοι με πελεκητές πέτρες και στολισμένοι με κιονόκρανα και ανάγλυφες διακοσμήσεις. Στον τομέα της ποίησης έχουμε το σημαντικότερο κυπριακό ποιητικό έργο της αρχαιότητας, τα "Κύπρια Έπη", που σχετίζονται με την Ιλιάδα και αποδίδονται στον ποιητή Στασίνο.

Η εποχή ελευθερίας των Κυπρίων διακόπτεται με την κατάκτηση της Κύπρου από τους Αιγυπτίους (569 π.Χ.). Η Αιγυπτιακή κυριαρχία, ωστόσο, δεν ήταν καθόλου καταπιεστική και η ανάπτυξη του κυπριακού πολιτισμού συνεχίστηκε. Στην κυπριακή γλυπτική και σε άλλους τομείς της τέχνης, διαπιστώνουμε την αιγυπτιακή επίδραση.

Από τον 8^ο ως τον 3^ο αι. π.Χ. οι Κύπριοι χρησιμοποιούσαν για γραφή τους τη συλλαβική γραφή, που ονομάζεται έτσι γιατί τα γράμματα δηλώνουν συλλαβές αντί για φθόγγους.

Το 546π.Χ. ο μεγάλος βασιλιάς των Περσών Κύρος κατέκτησε τη Μικρά Ασία κάνοντας έτσι και την υποταγή της Κύπρου αναπόφευκτη. Οι Κύπριοι βασιλιάδες αναγνώρισαν την κυριαρχία των Περσών. Διατηρούσαν, ωστόσο, την αυτονομία τους, όπως φαίνεται κι από το γεγονός ότι μπορούσαν να κόβουν τα δικά τους νομίσματα. Πρώτος έκοψε νομίσματα στην Κύπρο ο βασιλιάς της Σαλαμίνας Ευέλθων (γύρω στο 538 π.Χ.).

Στα χρόνια της περσικής κυριαρχίας η Κύπρος ήρθε σ' επαφή με τις ελληνικές πόλεις στα παράλια της Μ. Ασίας, με αποτέλεσμα η ελληνική τέχνη να επηρεάσει την κυπριακή και προπαντός στον τομέα της γλυπτικής.

Η επίδραση ήταν ταυτόχρονα και πολιτική. Όταν οι Έλληνες της Μ. Ασίας, γνωστοί ως Ίωνες, επαναστάτησαν εναντίον των Περσών, επαναστάτησαν και οι Κύπριοι (499 - 497π.Χ.). Αρχηγός της επανάστασης ήταν ο Ονήσιλος, αδελφός του βασιλιά της Σαλαμίνας. Οι Ίωνες βοήθησαν τους Κυπρίους με ναυτικές δυνάμεις. Μερικοί, ωστόσο, βασιλιάδες Κύπριοι πέρασαν με το μέρος των Περσών την ώρα της μάχης και η επανάσταση είχε τραγικό τέλος. Η Κύπρος, αφού έζησε για ένα διάστημα ελεύθερη, υποδουλώθηκε και πάλι. Οι Πέρσες εφάρμοσαν σκληρά καταπιεστικά μέτρα και επέβαλαν στους Κυπρίους να τους ακολουθήσουν στην εκστρατεία τους εναντίον της Ελλάδας.

Μετά τη νίκη τους στους Περσικούς Πολέμους, οι Έλληνες, εφαρμόζοντας πανελλήνια πολιτική, έκαναν εκστρατείες στην Κύπρο για να την απελευθερώσουν από τους Πέρσες. Ανάμεσα στους Έλληνες στρατηγούς ξεχωρίζει με την προσωπικότητά του ο Αθηναίος Κίμων, που πέθανε στην Κύπρο στη διάρκεια του πολέμου (449 π.Χ.). Η αθηναϊκή πολιτική εγκατέλειψε έπειτα την προσπάθεια αυτή και η Κύπρος παρέμεινε στην εξουσία των Περσών.

Ο σημαντικότερος βασιλιάς της Σαλαμίνας υπήρξε ο Ευαγόρας (411 - 374 π.Χ.). Ο ηγεμόνας αυτός επιβλήθηκε σ' ολόκληρη σχεδόν την Κύπρο και συνένωσε τις δυνάμεις του νησιού σε ηρωικό αγώνα εναντίον των Περσών. Η μεγάλη προσπάθεια του Ευαγόρα να ελευθερώσει την πατρίδα του από τους Πέρσες απέτυχε, μπόρεσε όμως να κλείσει έντιμη ειρήνη με τους Πέρσες.

Στη διάρκεια της βασιλείας του, ο Ευαγόρας ανέπτυξε στενές πολιτικές και πολιτιστικές σχέσεις με την Αθήνα και αυτό είχε σαν επακόλουθο η καλλιτεχνική και πνευματική επίδραση της Ελλάδας στην Κύπρο να γίνει ισχυρότερη. Σαν αποτέλεσμα των σχέσεων του με την Ελλάδα, ο Ευαγόρας έκοψε νομίσματα με την προτομή του Έλληνα ήρωα Ηρακλή και με επιγραφή στο ελληνικό αλφάβητο αντί της συλλαβικής που χρησιμοποιούσαν ως τότε οι Κύπριοι.

Όταν ο Μακεδόνας βασιλιάς Αλέξανδρος μαζί με όλους τους Έλληνες εξεστράτευσε εναντίον του περσικού κράτους κι έγινε κυρίαρχος της Ασίας, τότε και η Κύπρος απαλλάχτηκε από τον περσικό ζυγό (332 π.Χ.). Ο Αλέξανδρος όμως πέθανε πολύ σύντομα (323 π.Χ.) και η Κύπρος, αφού για ένα διάστημα έγινε αντικείμενο ανταγωνισμού ανάμεσα στους διαδόχους του, πέρασε τελικά στην εξουσία των Ελλήνων βασιλιάδων της Αιγύπτου, γνωστών ως Πτολεμαίων (294 π.Χ.).

Με την επιβολή της κυριαρχίας των Πτολεμαίων οι βασιλιάδες της Κύπρου καταργήθηκαν. Έτσι έφτασε στο τέλος του ένας θεσμός που είχε επιβιώσει μέσα από τόσους ξένους κατακτητές. Οι Κύπριοι βασιλιάδες είχαν κρατήσει για τόσους αιώνες τη βασιλική εξουσία, χωρίς καμιά συμμετοχή του λαού. Εφάρμοσαν μάλιστα αυστηρό σύστημα παρακολούθησης

και κατασκόπευσης των πολιτών. Εξαίρεση αποτελεί το βασίλειο του Ιδαλίου που παρουσιάζει κάποια δημοκρατικά χαρακτηριστικά. Οι βασιλιάδες της Κύπρου έγιναν γνωστοί στην αρχαιότητα για τη λαμπρότητα της ζωής τους. Στο Βουνί, κοντά στους αρχαίους Σόλους, σώζεται ένα βασιλικό ανάκτορο. Στην Πάφο, όπου βρισκόταν το κέντρο της λατρείας της Αφροδίτης, ο βασιλιάς είχε και θρησκευτική εξουσία.

Οι Πτολεμαίου κυβέρνησαν άμεσα το νησί με διοικητές που έστελλαν οι ίδιοι. Η διοίκησή τους, ακολουθώντας αρχαία αιγυπτιακά πρότυπα, ήταν αυστηρά συγκεντρωτική. Ωστόσο, επέτρεψαν στις κυπριακές πόλεις να λειτουργήσουν ένα σύστημα περιορισμένης αυτοδιοίκησης. Το "Κοινόν των Κυπρίων", ένας θεσμός με θρησκευτικούς σκοπούς, είχε τη δικαιοδοσία να κόβει χάλκινα νομίσματα. Πρωτεύουσα της Κύπρου τα χρόνια αυτά έγινε η Πάφος. Η ανάπτυξη της Αλεξάνδρειας, πρωτεύουσας της Αιγύπτου, σε μεγάλο πνευματικό και καλλιτεχνικό κέντρο, επηρέασε και την Κύπρο, όπως διαπιστώνουμε στην τέχνη.

Όταν στα χρόνια του Ιουλίου Καίσαρα οι **Ρωμαίοι** είχαν επιβάλει τη δύναμή τους σ' όλη τη Μεσόγειο θάλασσα, έστειλαν στην Κύπρο το Μάρκο Κάτωνα, Ρωμαίο αριστοκράτη που κατάργησε την κυριαρχία των Πτολεμαίων και πέρασε το νησί στην εξουσία τους. Η Κύπρος, ωστόσο, ξαναβρέθηκε για ένα διάστημα στη δικαιοδοσία της Αιγύπτου κάτω από την τελευταία βασίλισσα της χώρας αυτής, την ξακουστή Κλεοπάτρα. Όταν ο Αύγουστος νίκησε το Μάρκο Αντώνιο και κυριάρχησε στην Αίγυπτο, η Κύπρος έγινε οριστικά ρωμαϊκή επαρχία (30 π.Χ.).

Ένας από τους πρώτους Ρωμαίους διοικητές της Κύπρου ήταν ο μεγάλος ρήτορας και συγγραφέας Κικέρων, που προσπάθησε μάλιστα ν' απαλλάξει τους Κυπρίους από την εκμετάλλευση των τοκογλύφων.

Γενικά μπορούμε να πούμε ότι η εποχή της ρωμαϊκής κυριαρχίας ήταν εποχή ειρηνική για τους Κυπρίους. Μαθαίνουμε, όμως, ότι η Κύπρος υπέφερε από σεισμούς, που προκάλεσαν μεγάλες καταστροφές στις πόλεις και στους κατοίκους. Μεγάλες συφορές και πολλά θύματα έφερε ακόμα η επανάσταση των Εβραίων της Κύπρου, που έγινε σε συνεννόηση με τους Εβραίους της Παλαιστίνης (116 μ.Χ.). Οι Ρωμαίοι κατέπνιξαν την επανάσταση κι έδιωξαν τους Εβραίους από το νησί.

Όπως έκαναν σ' όλες τις επαρχίες τους, οι Ρωμαίοι άφησαν και στην Κύπρο πολλά μνημεία αρχιτεκτονικής, που σώζονται σε αρκετά καλή κατάσταση στις αρχαίες πόλεις του νησιού: το θέατρο, το γυμνάσιο, η αγορά, τα λουτρά, το υδραγωγείο της Σαλαμίνας· το θέατρο, το στάδιο, ο ναός του Απόλλωνα στο Κούριο· το θέατρο στους Σόλους. Από τη ρωμαϊκή εποχή, επίσης, είναι η οικία του Διονύσου στην Πάφο με τα μωσαϊκά δάπεδα που παριστάνουν σκηνές από τη ζωή του θεού του κρασιού.

Στ' αρχαία χρόνια η Κύπρος ήταν σημαντικό κέντρο λατρείας της Αφροδίτης, θεάς της ομορφιάς και της αγάπης. Ο ναός της βρισκόταν στην Παλιά Πάφο, (σημερινά Κούκλια), κι έρχονταν προσκυνητές σ' αυτήν απ' όλη την Κύπρο κι από τις άλλες χώρες του αρχαίου κόσμου.

Όσο ισχυρή όμως κι αν ήταν η παράδοση της λατρείας της θεάς, η Κύπρος έγινε πολύ νωρίς ένα από τα πρώτα κέντρα διάδοσης του Χριστιανισμού. Οι Απόστολοι Παύλος και Βαρνάβας ταξίδεψαν στην Κύπρο κι έβαλαν τις βάσεις της νέας θρησκείας. Ο Απόστολος Βαρνάβας έγινε ο ιδρυτής της Εκκλησίας της Κύπρου, που επρόκειτο να παίξει πολύ σημαντικό ρόλο στη ζωή και στην ιστορία του κυπριακού λαού.

Τον 4^ο αι. μ.Χ. η Ρώμη, σαν πρωτεύουσα του ρωμαϊκού κράτους παραχώρησε τη θέση της στην Κωνσταντινούπολη και η Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία, στη Βυζαντινή. Η Κύπρος πέρασε στη δικαιοδοσία της Κωνσταντινούπολης και μπήκε έτσι, στη νέα μακρόχρονη περίοδο της ιστορίας της, σαν επαρχία του βυζαντινού κράτους.

Η Κύπρος στη Βυζαντινή Αυτοκρατορία

Η Κύπρος έζησε ειρηνικά τους πρώτους αιώνες της βυζαντινής κυριαρχίας. Τον 5^ο αι. η Ορθόδοξη Εκκλησία της Κύπρου αναγνωρίστηκε από τον αυτοκράτορα της Κωνσταντινούπολης ως ανεξάρτητη και αυτοκέφαλη. Αυτό έδωσε στον Αρχιεπίσκοπο της Κύπρου μεγάλο κύρος.

Την ειρηνική εποχή διακόπτουν τον 7^ο αι. οι αραβικές επιδρομές. Οι Άραβες, εξορμώντας για να διαδώσουν τη μωαμεθανική θρησκεία και να επεκτείνουν το ισλαμικό κράτος στη Μεσόγειο, έκαναν την Κύπρο έναν από τους πρώτους τους στόχους.

Οι επιδρομές των Σαρακηνών αναστάτωσαν τη ζωή της Κύπρου για αρκετούς αιώνες. Η βυζαντινή αυτοκρατορία δεν μπορούσε πάντα να προστατέψει τους υπηκόους της και οι παράλιες πόλεις του νησιού καταστράφηκαν. Πολλές φορές οι Κύπριοι βρίσκονταν ανάμεσα στους δύο αντιπάλους, Βυζαντινούς και Άραβες και πολύ συχνά οι κάτοικοι δεινοπάθησαν από ξαφνικές επιθέσεις. Επειδή όμως ούτε οι Βυζαντινοί ούτε οι Άραβες μπορούσαν να ελέγχουν απόλυτα το νησί, εφάρμοσαν ένα καθεστώς ουδετερότητας για την Κύπρο. Το νησί δε θα χρησίμευε ως βάση εξόρμησης για κανέναν από τους αντιπάλους. Το 692 όμως, με φροντίδα του αυτοκράτορα, οι Κύπριοι μεταφέρθηκαν στον Ελλήσποντο, σε μέρος πιο ασφαλισμένο. Σύντομα όμως γύρισαν πίσω στην πατρίδα τους. Στα ειρηνικά διαστήματα, ανάμεσα στις συγκρούσεις, η Κύπρος χρησίμευε σαν εμπορικό κέντρο.

Η εποχή αυτή της ανασφάλειας και των κινδύνων τελείωσε το 965 όταν ο αυτοκράτορας Νικηφόρος Φωκάς νικώντας τους Άραβες απάλλαξε εντελώς το νησί από τις επιθέσεις τους.

Σε μια από τις πρώτες επιθέσεις των Αράβων σκοτώθηκε σε δυστύχημα και θάφτηκε κοντά στη Λάρνακα η θεία του Προφήτη, Ουμ Χαράμ, που είχε ακολουθήσει την εκστρατεία. Στο μέρος αυτό οι Τούρκοι έκτισαν αργότερα το τέμενος, γνωστό ως Χάλα Σουλτάν Τεκκέ, πολύ σεβαστό στο μουσουλμανικό κόσμο.

Η Κύπρος έζησε ακόμα δυο αιώνες στο βυζαντινό κράτος, τον 11^ο και το 12^ο. Στα χρόνια αυτά σημειώθηκαν δυο φορές αποστασίες των διοικητών του νησιού εναντίον του αυτοκράτορα, που συνοδεύονταν από κακή διοίκηση και εκμετάλλευση. Στο μεταξύ αρχίζουν και οι σταυροφορίες της Δυτικής Ευρώπης προς τους Αγίους Τόπους. Η Κύπρος γνώρισε αρκετούς από τους Σταυροφόρους σαν πειρατές στην αρχή.

Το 1191 η Κύπρος βρισκόταν κάτω από την εξουσία του αποστάτη βυζαντινού διοικητή, Ισαακίου Κομνηνού. Τότε ακριβώς πέρασε από την Κύπρο, πηγαίνοντας στους Αγίους τόπους για την 3^η σταυροφορία, ο βασιλιάς της Αγγλίας Ριχάρδος ο Λεοντόκαρδος. Ο Άγγλος βασιλιάς συγκρούστηκε με τον Ισαάκιο, τον νίκησε και κατέκτησε την Κύπρο. Αυτό εξυπηρετούσε τα γενικότερα συμφέροντα των Σταυροφόρων στην Ανατολική Μεσόγειο. Οι Κύπριοι ωστόσο, επαναστάτησαν εναντίον των Άγγλων και ο Ριχάρδος πούλησε το νησί στους Ναΐτες για να το απαλλαγεί. Οι Κύπριοι επαναστάτησαν ακόμα μια φορά και οι καλόγεροι-ιππότες έφυγαν κι αυτοί. Ο Ριχάρδος πούλησε τότε την Κύπρο στο Φράγκο ευγενή, Γκυ ντε Λουζινιάν.

Έτσι τελειώνει η βυζαντινή κυριαρχία στην Κύπρο και αρχίζει η Φραγκοκρατία (1192).

Για τη λύπη που ένιωσαν οι Κύπριοι με τη θλιβερή τύχη της πατρίδας τους μας μιλά ο Κύπριος συγγραφέας και ασκητής Άγιος Νεόφυτος, που έγινε ο ιδρυτής του ομώνυμου μοναστηριού στην Πάφο.

Από τη βυζαντινή τέχνη σώζονται στην Κύπρο εκκλησίες με θαυμάσια μωσαϊκά, όπως η Παναγία η Αγγελόκτιστη στο Κίτι και η Παναγία Κανακαρία στην Καρπασία. Σώζονται ακόμα πολλές εκκλησίες με πλούσιες τοιχογραφίες, όπως της Παναγίας στην Ασίνου και στον Άρακα, η Εγκλείστρα του Αγίου Νεοφύτου στην Πάφο, ο Άγιος Νικόλαος της Στέγης στην Κακοπετριά. Την εποχή αυτή ακόμα δημιουργήθηκαν τα μεγάλα μοναστήρια της Κύπρου, όπως του Σταυροβουνιού, του Μαχαιρά, του Κύκκου.

Η Κύπρος στα χρόνια της Φραγκοκρατίας

Στα χρόνια της Φραγκοκρατίας (1099-1489) η Κύπρος ήταν ξακουστό βασίλειο με λαμπρούς βασιλιάδες. Αποτελούσε προέκταση της ευρωπαϊκής πολιτικής στην Ανατολική Μεσόγειο, σε εποχή που οι Μουσουλμάνοι έπαιρναν πίσω τα εδάφη που τους είχαν αφαιρέσει οι Σταυροφόροι.

Οι Φράγκοι βασιλιάδες έζησαν με πολυτέλεια και μεγαλοπρέπεια. Τους περιστοίχιζαν Φράγκοι ευγενείς που πήραν φέουδα στο νησί με αντάλλαγμα τη στρατιωτική υπηρεσία.

Η λαμπρότητα αυτή ωστόσο αφορούσε μόνο τους ξένους άρχοντες. Ο ίδιος ο κυπριακός λαός βρισκόταν κάτω από σκληρό φεουδαρχικό σύστημα και οι χωρικοί σε κατάσταση δουλοπαροικίας.

Οι ευγενείς αποτελούσαν την Ψηλή Αυλή που σύμφωνα με τις φεουδαρχικές συνθήκες περιόριζε την εξουσία του βασιλιά. Οι ευγενείς ακολουθούσαν δικούς τους νόμους, τις Ασπίδες της Ιερουσαλήμ. Για το λαό υπήρχαν χωριστά αστικά και εκκλησιαστικά δικαστήρια.

Οι Φράγκοι κατακτητές και προπαντός η Λατινική Εκκλησία της Κύπρου, καταδίωξαν την Ορθόδοξη Εκκλησία των Κυπρίων και προσπάθησαν, χωρίς επιτυχία, να την αποξενώσουν από το λαό. Οι Κύπριοι έμειναν πιστοί στην παράδοσή τους κι εξακολούθησαν να κτίζουν τις εκκλησίες τους στον ίδιο βυζαντινό ρυθμό, όπως και πριν. Την ευρωπαϊκή επίδραση δείχνουν δυτικοευρωπαϊκά στοιχεία στην αρχιτεκτονική και ζωγραφική και οι ξένες λέξεις στην κυπριακή διάλεκτο.

Την αντίθεση του λαού προς τους ξένους και γενικά την κοινωνική ανισότητα, δείχνει η εξέγερση των φτωχών χωρικών εναντίον των πλουσίων αφεντάδων, σε κάποια περίπτωση που το βασίλειο αντιμετώπιζε εχθρική επίθεση. Όπως, ακόμα, μαθαίνουμε από τους Χρονογράφους, ο λαός συχνά υπέφερε από πανούκλα κι από επιδρομές ακρίδων.

Από τους Φράγκους βασιλιάδες της Κύπρου πιο γνωστός έγινε στην Ευρώπη ο βασιλιάς Πέτρος με τις περιπέτειες του και τα φιλόδοξα σχέδιά του για απελευθέρωση των Αγίων Τόπων. Εξίσου γνωστή έγινε και η σύζυγός του, βασίλισσα Ελεονώρα, που η ανάμνησή της έμεινε στην κυπριακή ποίηση της εποχής.

Στην ιστορία της εποχής αυτής σημαντικό ρόλο έπαιζαν οι ναυτικές πόλεις της Ιταλίας, Γένοβα και Βενετία. Με τους Φράγκους βασιλιάδες άλλοτε συνεργάζονταν κι άλλοτε συγκρούονταν, προκαλώντας εσωτερικές αναστατώσεις και πολέμους. Τέλος, η Βενετία, θέλοντας να προωθήσει ακόμα καλύτερα τα συμφέροντά της στη Μέση Ανατολή, κατάφερε να περάσει το φράγκικο βασίλειο της Κύπρου στην εξουσία της. Το 1489 οι βενετσιάνοι υποχρέωσαν την τελευταία βασίλισσα της Κύπρου σε παραίτηση και στα τείχη των κυπριακών πόλεων ανέμισαν τη σημαία του Αγίου Μάρκου.

Οι Φράγκοι άφησαν στην Κύπρο εξαιρετά δείγματα γοθτικής αρχιτεκτονικής, όπως την Αγία Σοφία στη Λευκωσία, τον Άγιο Νικόλαο στην Αμμόχωστο, το μοναστήρι στο Πέλλαπαϊς και το μοναδικό στην ομορφιά του κάστρο στον Άγιο Ιλαρίωνα, πάνω στα βουνά του Πενταδάκτυλου.

Η Κύπρος στην εξουσία της Βενετίας

Οι Βενετσιάνοι κατάργησαν τη βασιλεία και κυβέρνησαν άμεσα το νησί με Τοποτηρητή, που ακολουθούσε αποφάσεις της Συγκλήτου της Βενετίας. Κυβέρνησαν πολύ κακά την Κύπρο κι εκμεταλλεύτηκαν απάνθρωπα τους κατοίκους, τόσο που αυτοί τους μίσησαν κι αναζητούσαν τρόπο να τους απαλλαγούν.

Την εποχή αυτή το νησί ζούσε κάτω από την απειλητική σκιά της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας, που είχε επιβάλει την κυριαρχία της σ' όλες τις χώρες της Ανατολής. Με

την επιδέξια διπλωματία τους οι Βενετσιάνοι κατάφεραν να καλοκρατούν τους Τούρκους και να παρατείνουν την εξουσία τους στην Κύπρο. Παράλληλα όμως φρόντισαν να οχυρώσουν τις κυριότερες πόλεις με τείχη και κυρίως τη Λευκωσία και την Αμμόχωστο. Το τείχος της Αμμοχώστου αποτελεί ένα από τα ωραιότερα δείγματα οχυρωματικής αρχιτεκτονικής της Αναγέννησης.

Ωστόσο η επίθεση των Τούρκων ήταν αναπόφευκτη. Το καλοκαίρι του 1570 τουρκικός στρατός και στόλος έφτασε στην Κύπρο και αποβιβάστηκε στην παραλία της Λάρνακας. Απ' εκεί πέρασε στο εσωτερικό κι ύστερα από σύντομη πολιορκία, κατέλαβε τη Λευκωσία. Οι άλλες πόλεις παραδόθηκαν για ν' αποφύγουν τις σφαγές. Η αντίσταση των βενετσιάνων συγκεντρώθηκε στην Αμμόχωστο κάτω από την ηγεσία γενναίων αρχηγών, από τους οποίους ξεχώριζε ο Μαρκαντώνιος Βραγαδίνος. Οι υπερασπιστές της πολιορκημένης πόλης αγωνίστηκαν γενναία για έναν ολόκληρο χρόνο. Αναγκάστηκαν τέλος να παραδοθούν, όταν τους έλειψαν τα τρόφιμα.

Με την άλωση της Αμμοχώστου και το μαρτυρικό τέλος των ηρωικών αγωνιστών της, ο τούρκος πασάς συμπλήρωσε την κατάκτηση της Κύπρου και επέβαλε παντού την εξουσία της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας (1571). Η χριστιανική Ευρώπη απέτυχε ή μάλλον αδιαφόρησε να εμποδίσει την κατάκτηση της Κύπρου από τους Τούρκους. Εκδικήθηκαν όμως το Σουλτάνο με τη νίκη τους στη ναυμαχία της Ναυπάκτου,

Τουρκοκρατία

Σαν αποτέλεσμα του πολέμου και της καταστροφής που έφερε η τουρκική κατάκτηση, έπεσε στο νησί μεγάλη φτώχεια και δυστυχία και ο πληθυσμός αραιώσε. Ο Σουλτάνος έστειλε διαταγές στους διοικητές του ν' ανακουφίσουν τους κατοίκους. Αυτό όμως έμεινε χωρίς αποτέλεσμα. Η κακή διοίκηση, με λιγοστές εξαιρέσεις, θα παραμείνει σχεδόν μόνιμη κατάσταση στη διάρκεια της οθωμανικής κυριαρχίας. Βασικό μειονέκτημα ήταν η οικονομική επιβάρυνση των κατοίκων.

Με την τουρκική κατάκτηση ένας αριθμός Τούρκων στρατιωτικών και εποίκων εγκαταστάθηκαν μόνιμα στην Κύπρο. Με το πέρασμα του χρόνου ο τουρκικός αυτός πληθυσμός αυξήθηκε και οι απόγονοί τους σήμερα αποτελούν την τουρκοκυπριακή κοινότητα με αναλογία 18% του κυπριακού λαού. Αυτή η τουρκική εγκατάσταση αποτέλεσε την πρώτη σοβαρή επέμβαση στη σύνθεση του πληθυσμού και δημιούργησε έναν καινούργιο παράγοντα στις ιστορικές εξελίξεις του νησιού.

Σύμφωνα με συνήθεια που εφάρμοσαν σ' ολόκληρη την αυτοκρατορία τους, οι Τούρκοι, σε αντίθεση με τους προηγούμενους κατακτητές, ενίσχυσαν την Κυπριακή Εκκλησία και της παραχώρησαν προνόμια. Στον Αρχιεπίσκοπο και στους Επισκόπους έδωσαν το δικαίωμα να είναι προστάτες του λαού και αντιπρόσωποί του στο Σουλτάνο. Σαν αποτέλεσμα της τουρκικής αναγνώρισης και του ρόλου που πήρε μέσα στην υπόδουλη κυπριακή κοινωνία, η Εκκλησία, την εποχή αυτή, απέκτησε αρκετή δύναμη και διαδραμάτισε σημαντικό ρόλο, σαν θρησκευτικός, πολιτικός, οικονομικός και κοινωνικός παράγων.

Οι βαριοί φόροι και η μεγάλη εκμετάλλευση του πληθυσμού από τους Τούρκους διοικητές προκάλεσαν επανειλημμένες εξεγέρσεις του κυπριακού λαού εναντίον της οθωμανικής εξουσίας. Μαζί με τους Χριστιανούς πολλές φορές ξεσηκώνονταν και οι Μουσουλμάνοι κάτοικοι του νησιού, θύματα κι αυτοί της ίδιας καταπίεσης. Χαρακτηριστική περίπτωση είναι τα γεγονότα του 1764, όταν Χριστιανοί και Μουσουλμάνοι, κάτω από την ηγεσία του Τούρκου Τζηλ Οσμάν, αρνήθηκαν να πληρώσουν τους φόρους και ξεσηκώθηκαν εναντίον της τουρκικής διοίκησης. Ο σουλτάνος σε τέτοιες περιπτώσεις έστελλε στρατό που κατέπνιγε με σκληρότητα τις εξεγέρσεις.

Σύμφωνα με μια άλλη επίσης συνήθεια της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας, απέκτησε στην Κύπρο εξουσία και δύναμη ακόμα ένας Χριστιανός αξιωματούχος, ο Δραγομάνος. Αυτός

εκλεγόταν από τους επισκόπους και ήταν επίτροπος του λαού με διοικητική και οικονομική εξουσία. Σημαντικότερος από τους Κύπριους δραγομάνους αναδείχθηκε ο Χατζηγεωργάκης Κορνέσιος. Το αρχοντικό του σώζεται στην παλιά Λευκωσία, κοντά στην Αρχιεπισκοπή και αποτελεί σημαντικό μνημείο της εποχής αυτής. Σημαντικοί παράγοντες στις κοινότητες του νησιού ήταν οι πλούχιοντες, που απέκτησαν ηγετικό ρόλο μέσα στα πλαίσια της περιορισμένης τοπικής αυτοδιοίκησης που λειτουργούσε στα χρόνια της Τουρκοκρατίας.

Το 1821 έγινε στην Ελλάδα η επανάσταση εναντίον της οθωμανικής κυριαρχίας. Ο κυπριακός λαός δεν είχε καμιά δυνατότητα συμμετοχής στον ένοπλο αγώνα, εξαιτίας κυρίως, της γεωγραφικής της θέσης. Ωστόσο, οι τουρκικές αρχές έκαναν σκληρούς διωγμούς εναντίον του χριστιανικού πληθυσμού κι ένας σημαντικός αριθμός ηγετικών παραγόντων και εκκλησιαστικών αξιωματούχων εκτελέστηκαν. Το πρώτο θέμα των διωγμών ήταν ο Αρχιεπίσκοπος Κυπριανός, που τιμήθηκε από τον κυπριακό λαό σαν εθνομάρτυρας.

Ένα από τα τελευταία αξιοσημείωτα γεγονότα της Τουρκοκρατίας ήταν η εξέγερση το 1833 στη Λάρνακα με αιτία πάλι τη φορολογική καταπίεση. Στα γεγονότα αυτά, που συμμετέχουν Έλληνες και Τούρκοι, ξεχωρίζει η ηρωική μορφή του αρχηγού των επαναστατών, Νικόλα Θησέα.

Στη διάρκεια του 19^{ου} αι. οι Σουλτάνοι διακήρυξαν την εφαρμογή ορισμένων δημοκρατικών αρχών στη διακυβέρνηση της αυτοκρατορίας τους. Πολύ λίγα όμως μπόρεσαν να πραγματοποιήσουν εξαιτίας της αντίδρασης των συντηρητικών παραγόντων.

Τέλος, το 1878, στο συνέδριο του Βερολίνου, ύστερα από παρασκηνακές διαπραγματεύσεις και πιέσεις των Άγγλων, η Τουρκία παραχώρησε την Κύπρο στη Μεγάλη Βρετανία. Οι Τούρκοι έφυγαν ειρηνικά και τη διακυβέρνηση της Κύπρου ανέλαβαν οι Άγγλοι.

Αγγλοκρατία

Στα πρώτα χρόνια της κυριαρχίας τους οι Άγγλοι πλήρωναν ενοίκιο στην Τουρκία για την Κύπρο. Τα χρήματα αυτά εισέπρατταν από τους Κυπρίους με φορολογία. Από το 1914, όταν η Τουρκία μπήκε στον πόλεμο με το μέρος της Γερμανίας, η Αγγλία κήρυξε άκυρες τις συμφωνίες. Με τη συνθήκη της Λωζάννης (1923), η Τουρκία αναγνώρισε την προσάρτηση της Κύπρου στην Αγγλία. Το 1925 η Κύπρος ανακηρύχθηκε αποικία του αγγλικού στέμματος.

Οι Κύπριοι δέχτηκαν με χαρά τους Άγγλους, γιατί πίστευαν ότι ως χριστιανική και δημοκρατική χώρα η Αγγλία θα τους κυβερνούσε καλύτερα. Πίστευαν ακόμα ότι η Αγγλία θα παραχωρούσε την Κύπρο στην Ελλάδα, σύμφωνα με τις επιθυμίες των Κυπρίων. Ο εθνικισμός είχε αρχίσει ν' αναπτύσσεται στην Κύπρο από τον τελευταίο αιώνα της Τουρκοκρατίας και κυριότερος στόχος στις εθνικές βλέψεις των Κυπρίων ήταν να ενωθεί η Κύπρος με το ελληνικό κράτος.

Το 1882 οι Άγγλοι παραχώρησαν στους Κυπρίους σύνταγμα. Σύμφωνα μ' αυτό οι Κύπριοι, χωριστά Έλληνες και Τούρκοι, μπορούσαν να παίρνουν μέρος στη νομοθετική εξουσία. Στην πραγματικότητα, όμως, οι Άγγλοι επέβαλλαν πάντοτε τη θέλησή τους.

Στην πολιτική τους αυτή έπαιρναν τους Τούρκους αντιπροσώπους με το μέρος τους, δημιουργώντας έτσι από την αρχή διαχωριστικές τάσεις ανάμεσα στους αντιπροσώπους των δύο κοινοτήτων.

Οι σχέσεις Ελληνοκυπρίων και Αγγλικής κυβέρνησης πολύ συχνά έφταναν σε ένταση. Κύρια αιτία προστριβών ήταν η συνεχής αρνητική στάση των Άγγλων στο αίτημα των Κυπρίων για παραχώρηση πραγματικών δημοκρατικών δικαιωμάτων και για πραγματοποίηση της εθνικής επιδίωξης των Κυπρίων να ενωθούν με την Ελλάδα. Οι Άγγλοι διευκόλυνονταν στην αρνητική τους στάση για το θέμα της ένωσης, από την εξίσου αρνητική στάση της τουρκοκυπριακής ηγεσίας.

Η Εκκλησία εξακολουθούσε να παίζει ηγετικό ρόλο, προπαντός στα εθνικά ζητήματα. Προς την Ελλάδα ήταν προσανατολισμένη και η Μέση Εκπαίδευση, που κράτησε την ανεξαρτησία της από την αγγλική κυβέρνηση.

Η πρώτη εξέγερση των Κυπρίων εναντίον της Αγγλίας έγινε το 1931. Βασικές αιτίες ήταν η φτώχεια και η δυστυχία των Κυπρίων εξαιτίας της οικονομικής κρίσης και της βαριάς φορολογίας, μαζί με την απογοήτευση και αγανάκτηση που προκαλούσε στο λαό η αρνητική στάση της Αγγλίας στις συνταγματικές και εθνικές διεκδικήσεις τους. Οι Άγγλοι κατέπνιξαν την επανάσταση και επέβαλαν στον κυπριακό λαό βαριά καταπιεστικά μέτρα.

Αρκετοί ωστόσο Κύπριοι εθελοντές πολέμησαν στον αγγλικό στρατό στη διάρκεια του β' παγκοσμίου πολέμου.

Σαν υλοποίηση των υποσχέσεών τους προς τους λαούς, οι Άγγλοι έκαναν το 1948 προτάσεις στους Κυπρίους για συνταγματικές ελευθερίες και περιορισμένη αυτοκυβέρνηση. Η ηγεσία του κυπριακού λαού δε βρήκε ικανοποιητικές τις προτάσεις αυτές και τις απέρριψε.

Καινούργιος παράγοντας στην πολιτική ζωή του τόπου είχε παρουσιαστεί την εποχή αυτή το κομμουνιστικό κόμμα, που αναπτύχθηκε παράλληλα με την ίδρυση και τη διοργάνωση των εργατικών συνδικάτων. Το κόμμα βρισκόταν σε αντιπαράθεση με τις δεξιές δυνάμεις που συσπειρώνονταν γύρω από την Εκκλησία.

Το 1950 η Εκκλησία διοργάνωσε δημοψήφισμα, όπου η συντριπτική πλειοψηφία του κυπριακού λαού ψήφισε για την ένωση. Από τη χρονιά αυτή Αρχιεπίσκοπος Κύπρου έγινε ο Μακάριος Γ', που επρόκειτο ν' αναδειχθεί σαν η κυριότερη πολιτική προσωπικότητα στο νησί.

Η Ελλάδα, που άρχισε πια να παίρνει ενεργότερο ρόλο στις κυπριακές υποθέσεις, κατέφυγε το 1954 στον ΟΗΕ και ζήτησε την αυτοδιάθεση της Κύπρου. Η πρώτη θέση που πήρε ο διεθνής οργανισμός ήταν αρνητική.

Το 1955 οι Κύπριοι, πιστεύοντας ότι δεν μπορούσαν με ειρηνικά μέσα να πραγματοποιήσουν τους εθνικούς τους πόθους και ακολουθώντας το παράδειγμα άλλων αντιαποικιακών κινημάτων, οργάνωσαν ένοπλο αγώνα εναντίον της Αγγλίας. Πολιτικός αρχηγός ήταν ο Μακάριος, στρατιωτικός αρχηγός ο Γεώργιος Γρίβας. Στην επανάσταση αυτή πήραν μέρος μόνο Ελληνοκύπριοι αγωνιστές. Οι Τουρκοκύπριοι δεν πήραν μέρος, χρησιμοποιήθηκαν όμως από τους Άγγλους εναντίον των Ελληνοκυπρίων. Σημειώθηκαν τότε και οι πρώτες διακοινοτικές συγκρούσεις.

Στη διάρκεια του αντιαποικιακού αγώνα η αγγλική πολιτική πέτυχε να αναμείξει την Τουρκία σαν "ενδιαφερόμενο μέρος" και ταυτόχρονα να κλείσει το κυπριακό πρόβλημα μέσα σε στενά νατοϊκά πλαίσια, περιορίζοντάς το σαν διαφορά μεταξύ Τουρκίας, Ελλάδας και Αγγλίας.

Το 1959 η Τουρκία, η Ελλάδα και η Αγγλία έκλεισαν τη συμφωνία της Ζυρίχης και στη συνέχεια τη συμφωνία του Λονδίνου, όπου κάλεσαν και εκπροσώπους των Κυπρίων να πάρουν μέρος. Με την υπογραφή των συμφωνιών αυτών έληξε ο αντιαποικιακός αγώνας και ιδρύθηκε το κυπριακό κράτος.

Το νέο κράτος έμπαινε κάτω από την επίβλεψη των τριών εγγυητριών δυνάμεων. Η Αγγλία κρατούσε στην Κύπρο δυο κυρίαρχες στρατιωτικές βάσεις και οι δυο άλλες χώρες έφεραν στρατιωτική δύναμη, την Ελληνική Δύναμη Κύπρου και την Τουρκική.

Η Κυπριακή Δημοκρατία

Η ανεξάρτητη ζωή της Κυπριακής Δημοκρατίας άρχισε στις 16 Αυγούστου 1960. Ύστερα από τόσους αιώνες ξένης διακυβέρνησης και κατακτητών, για πρώτη φορά οι Κύπριοι είχαν τη δική τους εξουσία. Πρώτος Πρόεδρος της Κύπρου εξελέγη ο Αρχιεπίσκοπος Μακάριος.

Το πολίτευμα, όπως καθορίστηκε από το σύνταγμα της Ζυρίχης, είναι προεδρική δημοκρατία, με Πρόεδρο Ελληνοκύπριο και Αντιπρόεδρο Τουρκοκύπριο. Τους Ελληνοκύπριους υπουργούς διορίζει ο Πρόεδρος και τους Τουρκοκύπριους ο Αντιπρόεδρος. Σ' όλους τους τομείς της κυβέρνησης και των δημόσιων υπηρεσιών οι Ελληνοκύπριοι και οι Τουρκοκύπριοι αναγνωρίζονται όχι γενικά σαν πολίτες της Κυπριακής Δημοκρατίας, αλλά πρώτα σαν μέλη των αντιστοιχών κοινοτήτων και μ' αυτή την ιδιότητα έχουν τα πολιτικά και συνταγματικά τους δικαιώματα. Αυτό το χαρακτηριστικό εμπόδισε το σύνταγμα ν' αποτελέσει το ενοποιητικό σύμβολο ανάμεσα στις δύο κοινότητες και προκάλεσε συνταγματικά αδιέξοδα.

Σαν αποτέλεσμα της κρίσης που δημιουργήθηκε στις σχέσεις των δύο κοινοτήτων από τον καιρό του ανταρτοκρατικού αγώνα και στα πρώτα χρόνια της Κυπριακής Δημοκρατίας, ξέσπασαν το τέλος του 1963 διακοινοτικές συγκρούσεις με θύματα κι από τις δύο πλευρές. Τα γεγονότα αυτά είχαν θλιβερά επακόλουθα για την ως τότε συμβίωση των δύο κοινοτήτων. Σε ορισμένες περιοχές του νησιού οι Τουρκοκύπριοι δημιούργησαν χωριστούς θύλακες και όσοι απ' αυτούς ήταν μέλη της κυβέρνησης ή της δημόσιας υπηρεσίας αποχώρησαν.

Η τουρκοκυπριακή ηγεσία καλλιέργησε το φυσικό και ψυχολογικό διαχωρισμό. Η Τουρκία απείλησε με πόλεμο και ο ΟΗΕ έστειλε στην Κύπρο ειρηνευτική δύναμη, ενώ παράλληλα ο διεθνής οργανισμός εγκαινίασε μεσολαβητικές προσπάθειες και συνομιλίες ανάμεσα στις δύο κοινότητες.

Την τύχη της Κύπρου επιβάρυνε η επιβολή δικτατορίας στην Ελλάδα τον Απρίλη του 1967. Στα χρόνια 1967-1974 η ελληνική χούντα κατάφερε να διεισδύσει στην Κύπρο στρατιωτικά και πολιτικά. Στην προσπάθειά τους αυτή οι Έλληνες χουντικοί είχαν τη συνεργασία ντόπιων εξτρεμιστικών στοιχείων, που διοργάνωσαν την τρομοκρατική οργάνωση ΕΟΚΑ Β' με αρχηγό το Γρίβα.

Η αντιπολίτευση εναντίον της κυβέρνησης Μακαρίου πήρε το χαρακτήρα συνωμοτικών ενεργειών και ένοπλης δράσης. Στόχος τους ήταν η ανατροπή του Μακαρίου και κατ' επέκταση της Κυπριακής δημοκρατίας.

Στις 15 Ιουλίου 1974 η ελληνική χούντα μαζί με την ΕΟΚΑ Β' έκαναν πραξικόπημα εναντίον της Κυπριακής Κυβέρνησης. Μετά από αιματηρές συγκρούσεις με τις αντιστασιακές δυνάμεις, οι πραξικοπηματίες επέβαλαν την εξουσία τους. Απέτυχαν όμως να δολοφονήσουν τον Πρόεδρο Μακάριο, που διέφυγε στο εξωτερικό.

Η Τουρκία βρίσκοντας την ευκαιρία που από καιρό ανέμενε, εισέβαλε στην Κύπρο με πρόφαση την αποκατάσταση της συνταγματικής τάξης. Εξαιτίας του πραξικοπήματος η άμυνα της Κύπρου ήταν εντελώς αποδιοργανωμένη και ο τουρκικός στρατός μπόρεσε, χωρίς πολλές δυσκολίες, ν' αποβιβαστεί στην ακτή της Κερύνειας, 20 Ιουλίου 1974. Μέσα σε λίγες μέρες οι Τούρκοι κατέλαβαν ένα σημαντικό μέρος της επαρχίας Κερύνειας. Έδειξαν έτσι τον πραγματικό χαρακτήρα της επίθεσης τους ως εισβολής και κατοχής της Κύπρου, που συνεχίστηκε, παρόλο που η συνταγματική τάξη σύντομα αποκαταστάθηκε. Σαν αποτέλεσμα των γεγονότων της εισβολής η χούντα έχασε την εξουσία στην Ελλάδα και στην Κύπρο οι πραξικοπηματίες αποχώρησαν.

Οι Τούρκοι επανέλαβαν την επίθεσή τους στις 14 Αυγούστου 1974 και δε σταμάτησαν παρά μόνο αφού συμπλήρωσαν την κατοχή 37% του κυπριακού εδάφους. Εκτός από την επαρχία Κερύνειας κατέλαβαν την περιοχή Ξερού - Μόρφου, το μεγαλύτερο μέρος της επαρχίας Αμμοχώστου κι ένα μικρό τμήμα της επαρχίας Λάρνακας.

Αποτέλεσμα του πολέμου και της κατοχής ήταν η προσφυγοποίηση 200.000 Ελληνοκυπρίων, που κατέφυγαν στις ελεύθερες περιοχές του νησιού. Πάνω από 4.000 Κύπριοι ήταν νεκροί, γύρω στις 2.000 αγνοούμενοι και 17.000 εγκλωβισμένοι, κυρίως στην περιοχή Καρπασίας. Οι απώλειες ήταν τεράστιες και ο κυπριακός λαός βυθίστηκε σε απερίγραπτο πόνο και καταστροφή. Η γραμμή κατοχής, γραμμή Αττίλα όπως ονομάστηκε από τους Τούρκους,

μοίρασε το νησί σε βόρειο και νότιο. Αποτέλεσε αδιαπέραστο διαχωριστικό σύνορο ανάμεσα στους Ελληνοκυπρίους του νότου και τους Τουρκοκυπρίους, τους οποίους η Τουρκία φρόντισε να συγκεντρώσει και να εγκαταστήσει στο βόρειο κατεχόμενο τμήμα. Ο Μακάριος επανήλθε ως Πρόεδρος της Κυπριακής Δημοκρατίας και παρέμεινε στο αξίωμα αυτό ως το θάνατό του (1977).

Ο Κυπριακός λαός, ζώντας σήμερα την πιο κρίσιμη περίοδο της Ιστορίας του, αγωνίζεται για να επιβιώσει στον τόπο αυτό που έζησαν οι πρόγονοί του από χιλιάδες χρόνια.